

THE NEED FOR ADDITIONAL APPRECIATION OF DOCTORS: A REMNANT OF THE POST-SOVIET PAST OR A MEANS OF OBTAINING QUALITY MEDICAL SERVICES

НЕОБХІДНІСТЬ ДОДАТКОВОЇ ПОДЯКИ ЛІКАРЯМ: ПЕРЕЖИТКИ ПОСТРАДЯНСЬКОГО МИНУЛОГО ЧИ ЗАСІБ ОДЕРЖАННЯ ЯКІСНИХ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Vasyl Matviyiv¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-318-7-24>

Важливим фактором сталого розвитку людського суспільства є доступ до основних благ цивілізації, до яких зараховують доступ до продовольчих, медичних та освітніх послуг.

Медичні послуги є одним із пріоритетних видів послуг для населення в будь-якій країні світу. В Україні ж це питання виглядає особливо актуальним, зважаючи на те, що в пострадянський період відбулося поступове й неухильне переформатування доступу до медичних послуг з колись гарантованого державою повного пакету медичних послуг до їх розмежування та введення додаткових послуг на платній основі. Одним із кроків у цьому напрямку стала постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах», прийнята вперше 17 вересня 1996 року, а відтак регулярно доповнювана та корегована законодавцем [2].

Водночас, крім поряд із гарантованим статтею 49 Конституції України права на безоплатну медичну допомогу в державних та комунальних закладах охорони здоров'я, у свідомості наших співвітчизників досі зберігається пострадянська ментальність, за якою передбачалася обов'язкова подяка лікарям за надані медичні послуги, внаслідок чого, на переконання окремих пацієнтів, вони отримують «підсвідому гарантію» того, що надана медична послуга буде мати «кращий ефект» і принесе «більшу користь» для здоров'я. Зазвичай така корупційна мотивація, глибоко вкорінена в суспільній свідомості, відображається і в результатах сучасних соціологічних опитувань щодо якості медичних послуг.

Зважаючи на цю практику «додаткової подяки лікарям», Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва упродовж

¹ Khmelnytskyi National University, Ukraine

2019–2021 років проводив відповідні соціологічні опитування населення, результати якого схематично відображені нами в таблиці 1.

Таблиця 1

**Динаміка оцінки респондентів щодо доцільності
додаткової подяки лікарям як гарантія отримання
якісних медичних послуг у 2019–2021 роках**

	Роки		
	2019	2020	2021
Так	22,7	19	6,8
Ні	76,7	70,1	67,8
Важко сказати/відмова відповідати	0,6	10,9	15,4

Проаналізуємо детальніше динаміку оцінки респондентами доцільності використання додаткової подяки лікарям.

За даними опитування, у 2019 році більше 20 відсотків респондентів згодні були з тією тезою, що лікарям необхідно додатково віддячувати для отримання якісних медичних послуг, що становить майже п'яту частину серед опитаних. В 2020 році питома вага серед опитаних респондентів становила 19 відсотків, а в 2021 році відповідно 6, 8 відсотки. Отже, що упродовж 2019–2021 років спостерігається поступове зменшення частки тих респондентів, які дали відповідь «так» щодо доцільності такої «додаткової подяки». Ця тенденція пояснюється, зокрема, тим, що з року в рік серед респондентів зростає усвідомлення того, що «додаткова подяка» є одним із проявів корупції в сфері охорони здоров'я.

Для усіх громадян загальновідомим фактом є те, що в Україні з 2018 року йде повним ходом реформування медичної системи, внаслідок чого НСЗУ здійснює та спрямовує оплату за певні пакети медичних послуг закладам охорони здоров'я, які їх відповідно законтрактовують з даною службою. Завдяки цьому у вітчизняній системі охорони здоров'я зростає позитивна тенденція поступової зміни переконань населення в тому, що їх лікування у тому чи іншому медичному закладі вчасно буде оплачено НСЗУ.

Водночас, слід зауважити, спостерігається тенденція повільного зменшення тих респондентів, які вважають, що додаткова подяка лікарям є недоцільною. Так, у 2019 році відповідь «ні» надали 76,7 відсотків респондентів, у 2020 році – 70,1 відсотки респондентів, у 2021 році – 67,8 респондентів. Вважаємо, що ці думки здебільшого належать респондентам молодшої і середньої вікової категорії, оскільки більшість згодні оплачувати послуги по преїскуранту в приватному закладі охорони здоров'я, де всі види медичних послуг чітко вказані і прописані.

Разом з тим, цікавим є той факт, що деяка частка з усіх опитаних респондентів відмовилася відповідати щодо питання додаткової подяки лікарям. І якщо в 2019 році тільки 0,6 відсотки респондентів відмовилися відповідати на дане питання, то у 2020 і у 2021 роках дані показники відповідно становили 10,9 і 15,4 відсотки. Ця тенденція свідчить про часткове збереження пострадянської ментальності щодо потреби додаткової подяки лікарям серед різних верств населення.

Щодо регіонального аспекту цієї проблеми, то відповіді респондентів на питання щодо доцільності подяки лікарям за 2021 рік представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

**Регіональна оцінка респондентів доцільності
додаткової подяки лікарям як гарантія отримання
якісних медичних послуг у 2021 році**

Відповіді респондентів	Регіони України				
	Україна загалом	Захід	Центр	Південь	Схід
Так	16,8	18,6	16,9	11,2	17,5
Ні	67,8	62,2	68,7	76,8	67,4
Важко сказати/відмова відповідати	15,4	19,2	14,4	12,0	15,1

Так, цікавою є тенденція, за якою респонденти, які проживають в західному регіоні України, дали найбільшу частку позитивних відповідей щодо доцільності додаткової подяки лікарям за отримані медичні послуги (18,6 відсотків), тоді як найменша частка респондентів (11,2 відсотки), репрезентована мешканцями південного регіону України.

Ідентична, прямо пропорційна, ситуація по регіонах простежується серед респондентів, які заперечують доцільність практики додаткової подяки лікарям: найбільша частка (76,8 відсотків) респондентів є мешканцями південних регіонів України, а найменша частка респондентів (62,2 відсотки) – мешканцями західних регіонів України.

Таким чином, на основі проведено дослідження, можемо виокремити наступних дві ключових тенденції:

- по-перше, в населення України щороку зростає усвідомлення того, що додаткова подяка не гарантує одержання якісних медичних послуг, а є лише проявом корупції в системі охорони здоров'я;
- по-друге, існує простежується чітка регіональна відмінність в оцінюванні доцільності практики додаткової подяки лікарям: найбільш

схильні до її збереження мешканці західного регіону України, а найменш компромісні в даному питанні респонденти південного регіону України.

Список використаних джерел:

1. Як змінилася думка українців про охорону здоров'я за президентства Володимира Зеленського, 2019–2021. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. URL: https://dif.org.ua/article/yak-zminilasya-dumka-ukraintsiv-pro-okhoronuzdorovya-za-prezidentstva-volodimira-zelenskogo-20192021?fbclid=IwAR3-qzXtIq-tIj_9u-ALznNNbup2CMByLV0BbKdFFoEvH5jQye2mUHdHTc (дата звернення: 01.05.2023).

2. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. № 1138. *Верховна Рада України – Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1138-96-%D0%BF#Text>